

การส่งผู้ร้ายข้ามแดน

อ. กัญญา พงศ์การกิจ*

บทคัดย่อ

ในอดีตการที่จะนำเอาตัวผู้กระทำความผิดแล้วหลบหนีไปยังต่างประเทศกลับมามลงโทษให้ได้นั้น เป็นไปได้ยาก แต่เมื่อเทคโนโลยีด้านต่างๆ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น การคมนาคมติดต่อสื่อสารก็สามารถทำได้สะดวกรวดเร็ว จึงได้มีการสร้างกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศขึ้น ทั้งในลักษณะของการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ หากไม่ได้ทำสนธิสัญญาก็มีการวางหลักเกณฑ์ที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนกลับไปยังโทษไว้ เช่น ความผิดนั้นจะต้องเป็นความผิดทางอาญาที่ทั้ง 2 ประเทศถือว่าเป็นความผิดและมีอัตราโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 1 ปี และคดีไม่ขาดอายุความ และมีการกำหนดความผิดที่ไม่มีการส่งตัวในกรณีความผิดทางการเมือง ความผิดต่อศาสนา หรือความผิดทางทหาร เป็นต้น ดังนั้นเมื่อผู้กระทำความผิดได้หลบหนีไปยังต่างประเทศแล้วจึงยังมีโอกาสที่จะถูกนำตัวกลับมามลงโทษได้ แต่ในบางกรณีก็ยังไม่อาจฟ้องโทษของกฎหมาย ที่ทั้ง 2 ประเทศอาจมีการบัญญัติในเรื่องของความผิดที่แตกต่างกัน ทำให้รอดพ้นไปได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพยายามสร้างหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาให้ตัดเทียมกันในทุกๆ ประเทศ ซึ่งในประเทศไทยในปัจจุบันก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 เพื่ออุดช่องว่างต่างๆ ซึ่งก็อาจจะซ้ำเกินไป เพราะที่ผ่านมาก็มีหลายกรณีที่ไม่สามารถจะเอาตัวผู้ที่กระทำความผิดกลับมามลงโทษได้

คำสำคัญ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดน กฎหมายระหว่างประเทศ

บทนำ

จากประเด็นหนึ่งซึ่งเกิดขึ้น และเป็นกระแสที่ทำให้สังคมให้ความสนใจกันมาช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว ก็คือ กรณีที่ท่านอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้ถูกยึดอำนาจ ถูกหมายจับในคดีต่างๆ หลายคดี เช่น ในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2551 ได้มีคำพิพากษาคดีทุจริตซื้อขายที่ดินรัชดาภิเษกที่มี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ภริยา เป็นจำเลยที่ 1-2 นั้นปรากฏว่าศาลได้พิพากษาว่า พ.ต.ท.ทักษิณ มีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มาตราที่ 100(1) วรรคสาม และมาตราที่ 122 วรรคหนึ่ง ให้ลงโทษจำคุก 2 ปี ส่วนความผิดฐานอื่นและคำขออื่นให้ยกฟ้อง เนื่องจากพ.ต.ท.ทักษิณหลบหนีไม่มาฟังคำพิพากษา จึงมีคำสั่งให้ออกหมายจับเพื่อมาปฏิบัติตามคำพิพากษาต่อไป ส่วนคุณหญิงพจมานพิพากษายกฟ้องจึงให้เพิกถอนหมายจับเฉพาะคดีนี้ รวมทั้งข้อหาปกปิดโครงสร้างผู้ถือหุ้น บริษัท เอสซี แอสเสท คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) แต่ปรากฏว่ายังสามารถที่จะใช้ชีวิตได้อย่างอิสระเสรี (ยกเว้นกลับเข้าประเทศไทยไม่ได้) และยังสามารถดำเนินการประกอบธุรกิจหลายๆ อย่าง และสร้างรายได้อย่างมหาศาลอยู่ต่างประเทศได้ ประชาชนทั่วไปจึงน่าจะเกิดปัญหาสงสัยขึ้นมาว่า

* อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ในกรณีที่มีการกระทำความผิดต่างๆ ขึ้นมาแล้ว หากไปอยู่ที่ต่างประเทศจะสามารถรอดพ้นจากการพิจารณาพิพากษาคดีได้จริงๆ หรือ ดังนั้นผู้เขียนจึงพยายามรวบรวมหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมานำเสนอเพื่อเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายว่าด้วยข้อตกลงระหว่างรัฐในการร่วมมืออย่างถ้อยทีถ้อยปฏิบัติกันในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ และโดยเฉพาะในประเด็นการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กัน ว่ามีวิวัฒนาการความเป็นมาอย่างไร และคดีแบบไหนที่จะมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กัน และในคดีแบบไหนที่จะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อให้ผู้อ่านจะได้เข้าใจในเรื่องนี้มากขึ้น

การส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การกระทำความผิดทางอาญาในอดีตผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับการพิจารณาพิพากษาและถูกลงโทษได้ ถ้าหากสามารถหลบหนีไปอยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลไม่มีใครรู้จักได้จนครบอายุความ แม้ว่าการเดินทางสมัยก่อนอาจจะไม่มีความสุขสบาย และความสะดวกรวดเร็ว แต่ก็ถือได้ว่า คุ่มค้ำกับคำว่าอิสรภาพ เพราะหลักในการฟ้องคดีอาญานั้น เรื่องที่สำคัญที่ศาลจะต้องพิจารณาก่อนว่าจะรับฟ้องคดีใดหรือไม่นั้น นอกจากเรื่องของเขตอำนาจศาลแล้ว ศาลยังต้องพิจารณาในเรื่องของอายุความอีกด้วย ซึ่งแม้ว่าการฟ้องคดีอาญาจะเป็นมาตรการในการคุ้มครองความสงบสุขให้สังคมแต่ในทางกลับกันการฟ้องร้องบุคคลใดต่อศาลย่อมเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้น เพราะเขาจะต้องถูกจำกัดเสรีภาพทางร่างกายในระหว่างการพิจารณาคดี หรือมิฉะนั้นก็ต้องหาทรัพย์สินมาวางเป็นประกันต่อศาล ในระหว่างการพิจารณาคดี อันเป็นการเดือดร้อนทั้งต่อตัวผู้กระทำความผิด และต่อบุคคลในครอบครัว กฎหมายจึงกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีต่อศาลและบัญญัติให้อำนาจฟ้องคดีอาญาระงับไปเมื่อคดีขาดอายุความ โดยมีเหตุผลคือ

1. การที่ผู้กระทำความผิดต้องคอยซุ่มซ่อนหลบหนีด้วยความหวาดกลัวอยู่ทุกวันว่าจะถูกจับกุมนั้น ย่อมได้รับความทรมานทั้งทางร่างกาย และจิตใจหาความสุขมิได้ จะไปเอาโทษอีกก็ย่อมไม่ยุติธรรมนัก
2. การฟ้องคดีล่าช้าย่อมไม่เหมาะแก่โอกาส และไม่สมควรทำให้ต้องรื้อฟื้นเหตุการณ์ต่างๆ อันผ่านมานาน ซึ่งใครๆ ลืมไปหมดแล้ว ซ้ำจะเป็นทางให้เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่บกพร่องไม่สามารถจับผู้ร้ายได้ทันทั่วทั้ง
3. ในคดีอาญาจำจะต้องมีพยานหลักฐานอันแน่ชัดปราศจากความเคลือบคลุมสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง หากปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปช้านานความจำของพยานย่อมเลอะเลือน พยานหลักฐานอาจสูญหายไปเสียทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ทั้งฝ่ายจำเลยซึ่งอาจมีหลักฐานแก้ตัวได้อย่างดีก็อาจขาดพยานหลักฐานขึ้นเช่นนั้นไปจึงควรปล่อยตัวไปเสียดีกว่าที่จะเอามาฟ้องร้องให้ลงโทษ เพราะอาจกลายเป็นเอาผู้สุจริตมาลงโทษก็ได้

แต่ในปัจจุบันที่การสื่อสารได้พัฒนาขึ้น การคมนาคมที่สะดวกสบาย และรวดเร็วมากขึ้นทำให้การหลบหนีออกนอกประเทศที่กระทำความผิดจึงเป็นเรื่องที่กระทำได้ง่าย และในทางกลับกันการติดตามเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษก็ไม่ใช่ว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากอย่างเช่นเมื่อก่อนแล้ว การส่งผู้ร้ายข้ามแดนในอดีตระหว่างรัฐนั้นปกติจะไม่นิยมส่งให้กัน เพราะแต่ละรัฐจะยึดถือเรื่องอำนาจอธิปไตยของตนเองเป็นใหญ่ที่ผู้อื่นหรือรัฐอื่นใดก็มิอาจที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวได้ ทั้งการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในระยะแรกนั้นก็ไม่ได้จำแนกการกระทำความผิดว่าต้องเป็นความผิดประเภทใดจึงจะสามารถส่งตัวให้แก่กันได้

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนอาจถือว่าเริ่มต้นในสมัยก่อนศตวรรษที่ 18 กล่าวคือ ประเทศต่างๆ ถือว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเอกสิทธิ์ของประเทศที่ถูกร้องขอให้ส่งตัว หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งได้คือ ถือว่าเป็นดุลยพินิจของประเทศนั้นในการพิจารณาส่งให้หรือไม่ส่ง นอกจากนั้นไม่ได้มีการกำหนดความผิด ซึ่งห้ามส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น คดีการเมืองไว้ ฉะนั้นจึงมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ไม่ว่าจะเป็นคดีประเภทใดแม้จะเป็นคดีการเมืองก็ตาม และในสมัยก่อนศตวรรษที่ 18 นี้ไม่ค่อยมีปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมากนัก

ในสมัยศตวรรษที่ 18 ได้เริ่มมีวิวัฒนาการในเรื่องนี้ขึ้น กล่าวคือ มีการทำสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศมากขึ้นเกี่ยวกับความผิดทางอาญา เช่น ชำคนตาย ปล้นทรัพย์ ยกเว้นอยู่สองประเภทคือ ความผิดทางการเมือง กับความผิดฐานหลบหนีราชการทหารเท่านั้นที่ไม่ส่งตัวให้ แต่ปัญหายังเกิดขึ้นน้อยอยู่นั่นเอง เนื่องจากการคมนาคมติดต่อกันระหว่างประเทศยังไม่เจริญก้าวหน้า การหลบหนีของผู้ร้ายจากประเทศที่ตนกระทำความผิดไปยังอีกประเทศหนึ่งจึงกระทำได้ยาก ต่อมาวิวัฒนาการทางการคมนาคมระหว่างประเทศเจริญก้าวหน้าและทันสมัยขึ้น ไม่ว่าจะโดยอาศัยรถยนต์ รถไฟ เรือเดินสมุทร และสายการบินพาณิชย์ระหว่างประเทศ อันเป็นช่องทางให้ผู้ร้ายหลบหนีไปยังอีกประเทศหนึ่งได้สะดวกและรวดเร็ว จึงส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องเริ่มร่วมกันพิจารณาหาทางป้องกันและปราบปรามผู้ร้ายดังกล่าวด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่ว่าจะโดยทำสนธิสัญญา หรือสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศมากขึ้น หรือบัญญัติกฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น

ประเทศเบลเยียมเป็นประเทศแรกในโลกซึ่งบัญญัติกฎหมายภายในเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในปี ค.ศ. 1833 ต่อจากนั้นอังกฤษก็บัญญัติกฎหมายภายในเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้นบ้างในปี ค.ศ. 1870 โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และเป็นผลให้อังกฤษเข้าทำสนธิสัญญากับประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลกเกี่ยวกับเรื่องนี้

สำหรับประเทศไทย ก็ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเหมือนกับประเทศต่างๆ เช่นเดียวกัน โดยการที่ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ 7 และเพิ่งจะได้มีการปรับปรุงโดยมีการตราพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับใหม่ขึ้นเมื่อ ต้นปี พ.ศ. 2551 นี้เอง

ปัจจุบันประเทศไทยมีสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition Treaty) กับประเทศต่างๆ 14 ประเทศ ได้แก่ อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย มาเลเซีย ฟิจิ เบลเยียม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สหรัฐอเมริกา จีน เกาหลีใต้ ลาว บังกลาเทศ และกัมพูชา

สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในเรื่องทางอาญา (Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters) กับประเทศต่างๆ 6 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ ฝรั่งเศส นอร์เวย์ และอินเดีย และเสร็จสิ้นการเจรจาทำความตกลงในเรื่องนี้กับจีน เกาหลี ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย และเบลเยียมแล้ว แม้ว่าไทยจะยังไม่ได้เป็นภาคีสัญญาเกี่ยวกับการก่อการร้ายทั้งหมด และยังไม่มีความตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญากับทุกประเทศ แต่ไทยก็อาจให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญากับต่างประเทศได้ หากต่างประเทศพร้อมจะให้ความร่วมมือกับไทยเป็นการต่างตอบแทน (Reciprocity) ทั้งนี้ เพื่อประกันว่า "ผู้ก่อการร้ายจะต้องไม่สามารถหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรมและใช้ประเทศใดๆ เป็นแหล่งหลบภัยได้" (กระทรวงต่างประเทศ, 2549)

คำว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น คือการส่งมอบตัวผู้ต้องหา (ผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินคดี การตัดสินยังไม่สิ้นสุด) และ หมายรวมถึงผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วให้ลงโทษ โดยระบุหลักการสำคัญในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ว่า มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่บรรดาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับข้อความตามสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ หากประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้กับประเทศใดหากเกิดกรณีที่ต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กันก็ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาดังกล่าวที่ได้กระทำไว้ก่อนแล้วแต่หากเป็นการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน โดยทั้งสองรัฐไม่มีการทำสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน ก็มักจะต้องปฏิบัติตามหลักทั่วไปในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

หลักเกณฑ์ทั่วไปที่นานาประเทศยึดเป็นหลักเบื้องต้นในการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

1. บุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัว เป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา
2. ต้องไม่ใช่คดีที่ขาดอายุความ
3. บุคคลที่ขอให้ส่งตัว จะต้องเป็นพลเมืองของประเทศที่ร้องขอ
4. ความผิดซึ่งบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวได้กระทำให้ไปนั้นต้องเป็นความผิดต่อกฎหมายอาญาของทั้งสองประเทศ
5. ต้องเป็นความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 1 ปี
6. บุคคลผู้ถูกขอให้ส่งตัวได้ปรากฏตัวอยู่ในประเทศที่ถูกร้องขอให้ส่งตัว
7. ประเทศเจ้าของที่เกิดเหตุ เป็นผู้ดำเนินการร้องขอให้ส่งตัวโดยปฏิบัติตามวิธีการต่าง ๆ ดังที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา

ในสนธิสัญญา

8. ผู้ที่ถูกส่งตัวไปนั้น จะต้องถูกฟ้องเฉพาะในความผิดที่ระบุมาในคำขอให้ส่งตัวหรืออย่างน้อยที่สุดจะต้องเป็นความผิดที่มีระบุไว้ในสนธิสัญญาระหว่างกัน
9. ต้องไม่ใช่ความผิดทางการเมือง เพราะมีหลักห้ามการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีการเมือง

ความผิดซึ่งตามกฎหมายจะไม่มี การส่งผู้ร้ายข้ามแดน

1. ความผิดในทางการเมือง หมายถึงความผิดใด ๆ ซึ่งเข้าลักษณะทางการเมืองโดยแจ้งชัด ปราศจากข้อสงสัยหรือเคลือบคลุมใด ๆ ย่อมถือว่าเป็นความผิดในทางการเมือง ซึ่งไม่อาจส่งผู้ร้ายในคดีประเภทนี้ข้ามแดนได้
2. ความผิดต่อกฎหมายพิเศษ หรือบทบัญญัติอันมีลักษณะพิเศษทางการเมืองการปกครอง ตามหลักปฏิบัติระหว่างประเทศโดยทั่วไปแล้ว ถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่พึงจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เพราะถือว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่เข้าลักษณะความผิดอาญาหรืออาชญากรรมโดยตรง ตัวอย่างของความผิดประเภทนี้ เช่น การละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยการล่าสัตว์ การจับปลา การป่าไม้ การภาษีอากร เป็นต้น
3. ความผิดต่อกฎหมายการพิมพ์ เหตุที่ไม่นิยมส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกี่ยวกับความผิดประเภทนี้ เพราะถือหลักเสรีภาพของมนุษย์เป็นสำคัญ คือ การปกครองระบบประชาธิปไตยอันแท้จริงนั้น ให้เสรีภาพแก่มนุษย์ทุกคน ในการพูด การเขียน การอ่าน และแสดงความคิดเห็นได้ โดยปกติมักจะมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนด้วยเหตุนี้ จึงถือว่าความผิดนี้ซึ่งได้กระทำลงไปเพื่อแสดงเสรีภาพอย่างแท้จริง เป็นความผิดในทางการเมือง จึงไม่อาจส่งผู้กระทำความผิดประเภทนี้ข้ามแดนได้
4. ความผิดต่อศาสนาการกระทำผิดใด ๆ เกี่ยวกับศาสนา เช่น การดูหมิ่นเหยียดหยามในลัทธิศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ฝ่าฝืน ละเมิด หรือทำลายก่อวินาศกรรมการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา ย่อมถือว่าเป็นความผิดทางศาสนา ซึ่งไม่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

5. ความผิดฐานหลบหนีราชการทหารความผิดประเภทนี้ ประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันถือว่าไม่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ โดยถือหลักสากลทั่วไป แม้ว่าหลักการนี้ยังไม่เป็นที่รับรองโดยประเทศต่าง ๆ ทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม หลักสากลนี้ ใช้บังคับเฉพาะกรณีทหารบกที่หลบหนีราชการเท่านั้น จึงจะไม่เป็นเหตุให้ขอส่งตัวแก่กันได้ แต่ในกรณีตรงกันข้าม ถ้าเป็นทหารเรือหรือทหารอากาศ หลบหนีราชการทหาร ย่อมถือว่าเป็นความผิดอันจะส่งข้ามแดนได้ เพราะถือว่าเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความปลอดภัยของเรือหรือเครื่องบิน ถ้าไม่มีการปราบปรามก็จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่การเดินทางเรือหรือการบินได้

6. ความผิดที่เกี่ยวกับกฎหมายทหาร ความผิดประเภทนี้ เป็นความผิดเกี่ยวกับกฎหมายทหาร แต่ไม่ใช่ความผิดฐานหลบหนีราชการทหาร ตัวอย่างความผิดประเภทนี้ เช่น การทรยศ การจารกรรม การยุยงให้ละทิ้งหน้าที่ ความผิดประเภทนี้ถือว่าไม่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 ที่บัญญัติหลักการทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ โดยกฎหมายนี้จะใช้เสมือนเป็นกฎหมายกลาง และใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับบรรดาสถิติสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ ที่ได้มีการจัดทำสนธิสัญญาไว้แล้ว ซึ่งสามารถสรุปหลักการสำคัญของ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 ได้ดังนี้

1. หลักการต้องเป็นความผิดของทั้งสองประเทศ ในมาตรา 7 มีการกำหนดว่า ความผิดที่ได้รับการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน จะต้องเป็นความผิดทางอาญาของทั้งสองประเทศ คือ ประเทศที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไป ซุกซ่อนอยู่ โดยจะต้องมีอัตราโทษประหารชีวิตหรือมีโทษจำคุก หรือโทษจำกักเสรีภาพในรูปแบบอื่นตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป

2. หลักการไม่เข้าข้อต้องห้ามในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ในมาตรา 9 กำหนดไว้ว่า จะต้องไม่เป็นความผิดทางการเมือง หรือ เป็นความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาทหาร ซึ่งไม่รวมถึงกรณีความผิดในฐานะการปลงพระชนม์ ประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือ รัชทายาท รวมถึง การฆ่าหรือประทุษร้ายร่างกายหรือเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐ ผู้นำรัฐบาล หรือ สมาชิกโดยตรงในครอบครัวของบุคคลนั้น

3. ในกรณีที่จะมีผู้สัญชาติไทยไปยังประเทศอื่น ๆ จะดำเนินการได้เมื่อผู้นั้นยินยอมให้ส่งข้ามแดน หรือ เป็นการปฏิบัติตอบแทน (Reciprocity) กับประเทศที่ร้องขอ หรือ กรณีมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่ร้องขอกำหนดไว้ (มาตรา 12)

4. การดำเนินการยื่นคำร้อง จะต้องดำเนินการผ่านวิถีทางการทูต เพื่อพิจารณาว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น จะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือไม่ หากไม่มีผลกระทบ หรือ กรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นควรให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ให้ส่งเรื่องให้ผู้ประสานงานกลาง ซึ่งปัจจุบัน คือ อัยการสูงสุด หรือผู้ได้รับมอบหมาย ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ต่อไป กล่าวคือ การดำเนินการออกหมายจับผู้นั้น เพื่อดำเนินการกระบวนการทางศาล ให้พิจารณาว่าสมควรจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปยังประเทศที่ร้องขอหรือไม่ (มาตรา 13-14) หรือ ร้องขอให้มีการจับกุมคุมขังไว้ชั่วคราว เป็นการเร่งด่วน ก่อนการพิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (มาตรา 15)

5. เมื่อมีการจับกุมผู้ใด ตามคำร้องขอได้ ให้นำส่งพนักงานอัยการ เพื่อร้องขอให้ศาลสั่งขังผู้นั้นไว้ และหากไม่ได้มีการกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ถูกร้องขอให้จับ ตามมาตรา 15 หรือ ภายในเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกิน 90 วัน นับแต่วันที่ถูกจับ ก็ให้ส่งปล่อยตัวผู้นั้นไป และห้ามประเทศผู้ร้องขอ ร้องขอให้มีการจับกุมบุคคลนั้นใหม่ด้วยเหตุผลเดียวกัน ตามมาตรา 15 อีก แต่ไม่ตัดสิทธิ์ที่จะดำเนินการตามวิถีทางการทูตปกติ (ตามมาตรา 13 และ มาตรา 14)

6. กระบวนการพิจารณานั้นให้เป็นไปตามส่วนที่ 2 ของ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ซึ่งกฎหมายให้ศาลพิจารณาอย่างต่อเนื่อง และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาบังคับใช้โดยอนุโลม (มาตรา 18)

7. สาระสำคัญที่ศาลจะต้องพิจารณา (มาตรา 19)

7.1 บุคคลนั้น ไม่มีสัญชาติไทย หรือ เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย แต่อาจส่งตัวไปยังประเทศที่ร้องขอได้ ตามหลักการที่กล่าวไปแล้วใน ข้อ 3

7.2 คดีนั้น มีมูลที่จะรับฟ้องไว้พิจารณาได้ หากว่า เป็นความผิดที่กระทำลงในประเทศไทย หรือ ให้ถือว่ากระทำลงในประเทศไทย และ

7.3 คดีนั้น เป็นความผิดที่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ อันไม่ใช่ความผิดทางการเมือง หรือ ความผิดตามกฎหมายอาญาทหารเป็นการเฉพาะ

หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า พยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งไม่เพียงพอ ก็ให้ศาลสั่งปล่อย และดำเนินการปล่อยบุคคลนั้นไปเมื่อสิ้นระยะเวลา 72 ชั่วโมงนับแต่อ่านคำสั่งปล่อย เว้นแต่พนักงานอัยการจะได้แจ้งความจำนงค์ที่จะอุทธรณ์ไว้ ก็ให้ส่งบุคคลนั้นได้ในระหว่างอุทธรณ์ ไม่เกิน 30 วัน

8. กรณีประเทศไทยร้องขอจากประเทศอื่นให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมายังไทยให้ประเทศไทยปฏิบัติตาม มาตรา 29 แห่ง พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 กล่าวคือ

8.1 พิจารณาว่า กรณีความผิดที่ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น ตรงตามหลักการเป็นความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ หรือไม่

8.2 หากเป็นความผิดของทั้งสองประเทศ จะต้องเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และ ประเทศไทย จะต้องทำหนังสือรับรองว่า จะไม่มีการประหารชีวิตบุคคลนั้น (หากจำเป็นต้องดำเนินการ) และ ในกรณีที่ศาลพิพากษาประหารชีวิต ก็ให้รัฐบาลไทย ดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้มีการบังคับตามคำพิพากษาโดยวิธีการจำคุกตลอดชีวิตแทนการประหารชีวิต และห้ามลดหย่อนผ่อนโทษ เว้นแต่จะเป็นกรณี พระราชทานอภัยโทษ

อีกประเด็นของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่สำคัญคือ เรื่องของ "การลี้ภัยทางการเมือง" (Political Asylum) การลี้ภัยทางการเมืองของบุคคลนั้น เป็นที่รับรองทั้งในตราสารระหว่างประเทศอย่างปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสากล (Universal Declaration of Human Rights) มาตรา 14 (1) ที่รับรองว่า บุคคลมีสิทธิที่จะแสวงหาที่ลี้ภัยจากการประหัตประหาร (หรือการคุกคาม) รวมถึงกฎหมายภายในของรัฐ เช่น รัฐธรรมนูญ (หรือกฎหมายพื้นฐาน) ของประเทศเยอรมนี มาตรา 16 (2) รัฐธรรมนูญของอิตาลี (มาตรา 10) รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเช็ก (มาตรา 43) เป็นต้น ในขณะที่บางประเทศได้รับรองสิทธิการลี้ภัยไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ เช่น ใน Refugee Act ของสหรัฐอเมริกา

การลี้ภัยทางการเมืองนั้นเป็นนิติสัมพันธ์สองฝ่าย ระหว่างบุคคลที่ขอสิทธิลี้ภัย กับประเทศที่รับคำร้องการขอลี้ภัย ในทางกฎหมาย ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิด้วยกันทั้งคู่ กล่าวคือ บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะร้องขอการลี้ภัย (Right to Seek Asylum) ในขณะเดียวกันก็เป็นสิทธิของรัฐที่จะให้หรือไม่ให้การลี้ภัยแก่บุคคลนั้น (The Right of State to Grant Asylum) การให้การลี้ภัยหรือไม่เป็นดุลพินิจของรัฐ ไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในใดที่กำหนดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะให้ที่ลี้ภัยทางการเมือง การที่บุคคลใดจะได้รับสิทธิลี้ภัยทางการเมืองหรือไม่ย่อมเป็นไปตามกฎหมายและกฎระเบียบรวมถึงดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นๆ เช่น ในประเทศฝรั่งเศส หน่วยงานที่ชื่อว่า French Office for the Protection of Refugees and Stateless Persons มีหน้าที่พิจารณาเรื่องการลี้ภัย

ส่วนเงื่อนไขที่บุคคลจะอยู่ในข่ายที่จะได้รับสิทธิลี้ภัยนั้น ส่วนใหญ่กฎหมายของแต่ละประเทศ จะอิงหรืออาศัยคำนิยามของอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย ค.ศ.1951 รวมทั้งพิธีสาร ค.ศ.1967 เป็นแนวทางในการพิจารณา ส่วนเรื่องขั้นตอนวิธีการขอและการอุทธรณ์เป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ เงื่อนไขประการสำคัญที่ผู้ร้อง จะได้รับสิทธิการลี้ภัยก็คือ ความเกรงกลัวว่าจะถูกประหัตประหาร (Persecute) โดยมีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลทาง ชาติพันธุ์ (Race) ศาสนา (Religion) สัญชาติ (Nationality) การเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และความคิดเห็น ทางการเมือง (Political opinion) ซึ่งมีความหมายที่กว้างมาก และสามารถตีความได้หลากหลาย

กรณีศึกษาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน กรณีประเทศไทย กับ อังกฤษ

กรณีไทยกับอังกฤษ ได้มีกฎหมายกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้เป็นการเฉพาะแล้ว หลักการส่งผู้ร้าย ข้ามแดนระหว่างไทย กับอังกฤษ ตามสัญญาว่าด้วยส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันในระหว่างกรุงสยามกับอังกฤษ รศ.130 นั้น มีหลักการสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือ

1. ผู้รายนั้น (จำเลย หรือผู้ต้องหา) เป็นบุคคลที่ถูกขอให้ส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดน
2. ความผิดที่ร้องขอไปดำเนินคดีนั้น สามารถลงโทษได้ทั้งสองประเทศ ซึ่งปัจจุบัน มี 31 ข้อกล่าวหา ตาม ที่ได้บัญญัติไว้ใน ข้อ 2 ของสนธิสัญญาดังกล่าว เป็นต้นว่า โทษฆ่าคนตายโดยเจตนา โทษฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา โทษประทุษร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บ หรือ บาดเจ็บสาหัส โทษปลอมเงินตรา โทษกระทำความผิดจากรถสำหรับการ ปลอมแปลงเงินตรา โทษยกยอกทรัพย์ หรือลักทรัพย์ โทษฉ้อโกงเอาเงิน โทษลักของโจร โทษฉ้อโกงโดยเป็นผู้ที่ได้ รับความไว้วางใจในการดูแลทรัพย์สิน โทษเบียดเบียนทรัพย์ โทษข่มขืนกระทำความผิด โทษกระทำความผิด โทษทำให้แท้งลูก โทษลักพาคนหนี โทษลักเด็ก โทษละทิ้ง หรือทอดทิ้งเด็ก ฯลฯ และ โทษอย่างอื่น ๆ ตามที่ทั้งสองประเทศจะได้พิจารณา เห็นสมควรว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กันหรือไม่ก็ได้

3. ไม่เป็นการพิจารณาคดีเพื่อการลงโทษซ้ำซ้อน
4. ไม่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเมือง
5. คดีที่ร้องขอไม่ขาดอายุความ

เป็นที่น่าสังเกตว่า กรณีที่ประเทศไทย ร้องขอให้ประเทศอังกฤษส่งผู้ร้ายข้ามแดนมายังประเทศไทย แม้จะ ผู้ร้ายจะเป็นคนที่มีสัญชาติไทยเองก็ตาม แต่การส่งผู้ร้ายก็เป็นไปโดยยากลำบาก เช่น กรณีการร้องขอให้ประเทศ อังกฤษส่งตัว นายบิน จักกะพาก อดีตผู้บริหาร บริษัทเงินทุน เอกชนกิจ มาดำเนินคดีในประเทศไทย เป็นต้น คดีมีผล สืบเนื่องมาจากความล้มเหลวธุรกิจการเงินในบริษัท เอกชนกิจ (Fin One) ในยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ที่ประสบภาวะวิกฤต ในกลางปี พ.ศ.2540 โดยนายบิน เป็นอดีตประธานกรรมการและผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร (CEO) ของฟินวัน ถูกกล่าว หาจากธนาคารแห่งประเทศไทยในคดีความผิดฐานร่วมกับพวกยกยอกทรัพย์และความผิดตาม พระราชบัญญัติการ ประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ.2522 วงเงินค่าเสียหาย 2,127 ล้านบาท ด้วย การอนุมัติการปล่อยสินเชื่อซึ่งมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินแก่บริษัทเอกภาพ และ CBA ซึ่งมีสถานะเป็นบริษัทลูก (Subsidiary Company) ของบริษัทฟินวัน นายบินได้หลบหนีไปประเทศอังกฤษตั้งแต่ปลายปี 2541 และถูกทางการ อังกฤษจับกุมตัวที่กรุงลอนดอน ทางรัฐบาลไทยได้ร้องขอให้รัฐบาลอังกฤษส่งตัวนายบิน กลับมาดำเนินคดีที่ประเทศไทย ภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างอังกฤษและสยาม พ.ศ.2454 ประเทศอังกฤษใช้ระยะเวลา ยาวนานในการพิจารณาว่าคดีนั้นควรส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ และยังมีมาตรฐานการพิจารณาที่สูงขนาดว่า คดีนั้น สามารถลงโทษโดยปราศจากสงสัยหรือไม่ ซึ่งพนักงานอัยการของไทย จะต้องมีความพยายามอย่างหนักจะต้องพิสูจน์

ให้ศาลอังกฤษเห็นว่า คดีนั้น หากเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ตามกฎหมายอังกฤษนั่นเอง พนักงานอัยการก็สามารถนำพยานหลักฐานพิสูจน์ได้ว่า ผู้นั้นกระทำความผิดจริง และศาลสามารถพิพากษาลงโทษได้

คดีนายบีน จักกะพาก ทางภาษาไทยได้ร้องขอไปยังทางการอังกฤษเพื่อให้ส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนมายังประเทศไทย โดยกล่าวหาว่านายบีนกระทำความผิดอาญาในประเทศไทยรวม 45 ข้อหา ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดของนายบีน ในช่วงปี 2539 - 2540 ข้อกล่าวหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการรับซื้อลดตัวแลกเงิน จากบริษัทลูก (บริษัทเอกภาพ และ CBA) ซึ่งแบ่งออกเป็นสามข้อใหญ่ๆ กล่าวคือ ข้อหาเกี่ยวกับรายงานบัญชีผิดพลาด ข้อหาเกี่ยวกับการลงบัญชีการสั่งจ่ายเช็ค และข้อหาเกี่ยวกับการยักยอกเงินจากบริษัทพินวัน โดยนายบีนถูกจับตัวในกรุงลอนดอน เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2542 และถูกนำตัวขึ้นดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ศาลแขวง Bow Street Magistrates Court

นายบีนได้ต่อสู้คดี และได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันศาลแขวงดังกล่าวได้ไต่สวนพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายแล้วได้มีพิพากษาเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2544 ว่านายบีนมีความผิดเพียง 7 ข้อหา จึงพิพากษาให้ส่งตัวนายบีนเป็นผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ทางภาษาไทย

แต่นายบีนได้อุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลสูง (High Court of Justice, Queens Bench Division) โดยศาลสูงได้วินิจฉัยคดีทั้ง 7 ข้อหาโดยละเอียดว่าโจทก์มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะรับฟังได้หรือไม่ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาของรัฐบาลไทย (เสมอเหมือนหนึ่งว่าคดีนั้นได้เกิดขึ้นในอังกฤษ)

ท้ายสุดศาลสูงได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2544 โดยพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลแขวงยกฟ้องคดีทุกข้อหาและปล่อยตัวนายบีนพ้นข้อหาไป

โดยศาลได้วินิจฉัยในประเด็นสำคัญว่าโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานใดๆ บ่งชี้หรือสนับสนุนข้อพิสูจน์ได้ว่านายบีนกระทำการโดยมีเจตนาทุจริตตามข้อกล่าวหา และยังไม่พยานหลักฐานเพียงพอที่คณะผู้พิพากษาจะวินิจฉัยลงโทษนายบีนได้

กรณีของนายบีนไม่มีความผิดตามกฎหมายอังกฤษ เพราะสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับอังกฤษนั้น จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าข้อกล่าวหาในความผิดของนายบีนตามที่ทางภาษาไทยกล่าวอ้างนั้น หากเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษจะเป็นความผิดตามกฎหมายอังกฤษหรือไม่ (Double Criminality) แต่ปรากฏว่าพยานหลักฐานของฝ่ายไทยยังไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนายบีนผิดต่อกฎหมายอังกฤษด้วย ซึ่งคดีดังกล่าวได้ถึงที่สุดแล้วและรัฐบาลไทยไม่สามารถนำตัวนายบีนมาดำเนินคดีที่ประเทศไทยได้จนบัดนี้ (วิเชียร ศิริมงคล, 2551)

สรุป

จากการที่ในแต่ละประเทศต่างก็มีหลักเกณฑ์ หรือบัญญัติเป็นกฎหมายว่าด้วยเรื่องการส่งตัวผู้กระทำความผิดกลับไปยังโทษ รวมถึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์กลางที่เป็นสากล เป็นเสมือนกับการสร้างเครือข่ายแห่งความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ประเทศต่างๆ ร่วมมือกันในการปราบปรามผู้ประกอบอาชญากรรมในประเทศหนึ่ง แล้วหลบหนีไปอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง ให้สามารถที่จะส่งตัวไปดำเนินคดีในความผิดที่ได้กระทำลงไป จึงเป็นการร่วมมือกันรักษาระบบกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายให้สัมฤทธิ์ผล ซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมกันของประชาคมโลก เพราะหากไม่มีการร่วมมือกันในการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน ผู้กระทำความผิดก็อาจจะสามารถหลบหนีจากการถูกลงโทษได้ ซึ่งจะทำให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายต้องเสียไป และย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงต่างประเทศ. (2549). รายงานผลการประชุมเพื่อความร่วมมือด้านกฎหมายระหว่างประเทศใน
การต่อต้านการก่อการร้าย. ค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2552, จาก
<http://www.mfa.go.th/web/463.php?id=3332&lang=th>
- ดาวเมือง. (2551). การลี้ภัยทางการเมือง การส่งผู้ร้ายข้ามแดนและความผิดทางการเมือง. ค้นเมื่อ
3 กรกฎาคม 2552, จาก http://downmerng.blogspot.com/2008/08/blog-post_6133.html
- ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ. (2547). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญา. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2548). เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายระหว่างประเทศ.
หน่วยที่ 7 - 15. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายอาญา 1 : ภาคทฤษฎีทั่วไป
หน่วยที่ 7 - 15. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิเชียร ศิริมงคล. (2550). ความไม่เท่าเทียมกันทางกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ- กรณีการส่งผู้ร้าย
ข้ามแดน. ค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2552, จาก <http://konthaiuk.wordpress.com/thaidemocracy/>
- ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. (2551). หลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน. ค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2552, จาก
[http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=jurisprudence&date=12-08-2008&group=6
&gblog=44](http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=jurisprudence&date=12-08-2008&group=6&gblog=44)
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2551). พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551. ค้นเมื่อ 3
กรกฎาคม 2552, จาก <http://www.krisdika.go.th/lawHeadPDF.jsp?formatFile=pdf&hlID=0>